

Husholdningsbudgetter.

Af

Edv. Ph. Mackeprang.

De forholdsvis faa Undersøgelser, man tidligere havde over Husholdningsregnskaber, skyldes næsten alle en eller anden flittig Privatstatistiker; slige Indsamlinger betragtedes før som liggende udenfor de officielle Bureaus Virkeomraade. Først i den senere Tid har den officielle Statistik taget Emnet op til Behandling: i 1889 offentliggjorde det engelske Board of Trade 34 Budgetter, i 1890 indsamlede det officielle arbejdsstatistiske Bureau i Washington c. 9000 Budgetter, i 1900 kom det danske statistiske Bureaus Opførelse, og nu i Begyndelsen af det 20de Aarhundrede yder Tyskland, England, Frankrig og Nordamerika hver sit Bidrag.*)

De officielle Bureaus Virkeomraade var tidligere ret begrænset; at mange social-statistiske Undersøgelser som f. Eks. Budgetstatistik laa udenfor, er let forklarligt. Indsamlingen af Husholdningsregnskaber frembyder

*) Fortegnelser over den hidtidige Litteratur angaaende vort Emne findes t. Eks. hos Annette Vedel: Danske Arbejderfamiliers Forbrug (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1902) og Edv. Ph. Mackeprang: Forbruget, Kbh. 1902.

Husholdningsbudgetter.

Af

Edv. Ph. Mackeprang.

De forholdsvis faa Undersøgelser, man tidligere havde over Husholdningsregnskaber, skyldes næsten alle en eller anden flittig Privatstatistiker; slige Indsamlinger betragtedes før som liggende udenfor de officielle Bureaus Virkeomraade. Først i den senere Tid har den officielle Statistik taget Emnet op til Behandling: i 1889 offentliggjorde det engelske Board of Trade 34 Budgetter, i 1890 indsamlede det officielle arbejdsstatistiske Bureau i Washington c. 9000 Budgetter, i 1900 kom det danske statistiske Bureaus Opførelse, og nu i Begyndelsen af det 20de Aarhundrede yder Tyskland, England, Frankrig og Nordamerika hver sit Bidrag.*)

De officielle Bureaus Virkeomraade var tidligere ret begrænset; at mange social-statistiske Undersøgelser som f. Eks. Budgetstatistik laa udenfor, er let forklarligt. Indsamlingen af Husholdningsregnskaber frembyder

*) Fortegnelser over den hidtidige Litteratur angaaende vort Emne findes t. Eks. hos Annette Vedel: Danske Arbejderfamiliers Forbrug (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1902) og Edv. Ph. Mackeprang: Forbruget, Kbh. 1902.

saa godt som ingen Lighed med den sædvanlige Indsamling af officiel Statistik; ved den sidste har Bureauet kun at befale, ved Husholdningsbudgetterne maa der høfligst anmodes. Hertil kommer yderligere, at de statistiske Bureauer tidligere var bureaukratiske, de kom kun højst indirekte i Forbindelse med Befolkningen, nu gaar dette ikke længer; skal der indsamles Husholdningsstatistik o. l., maa Bureauet træde i direkte Forbindelse med de private.

Kærnepunktet al Husholdningsstatistik er Indsamlingsmaaden. Man kan her gaa flere Veje, kun maa de alle være lige langt fra Bureaukratisme.

En nu almindelig anvendt Metode i de engelsktalende Lande er den direkte mundtlige Udspørgen: Bureauet lader sine Embedsmænd, Læger, Præster og lignende gaa rundt til de Familjer, hvis Budget man ønsker at undersøge — hidtil i almindelige Arbejderfamiljer. Arbejderen eller rettere hans Kone bliver udspurgt om Familjens Indtægter og Udgifter, om de enkelte Posters Størrelse o. s. v. Ved at gaa frem paa denne Maade har det arbejdsstatistiske Bureau i Washington i 1901 indsamlet 25440 Familjebudgetter, omfattende 124108 Personer; Resultatet er offentliggjort i »Cost of Living and Retail Prices of Food« (Eighteenth annual report, Washington 1904).

Samme Fremgangsmaade som i Nordamerika har man nylig anvendt i England, hvor man dog lod sig nøje med at spørge om Familjens Udgifter til de forskellige Fødemidler; i den engelske Blaabog »Memoranda, statistical tables and charts prepared in the Board of Trade with reference to various matters bearing on British and Foreign

Trade and Industrial Conditions« (London 1903) findes ialt 374 Budgetter for engelske Byarbejdere, og for engelske, skotske og irske Landarbejdere har man paa denne Maade samlet henholdsvis 114, 97 og 37 Budgetter, jfr. »Agricultural Labourers in the United Kingdom«, London 1905.

En anden nu anvendt Metode er Udsendelsen af Spørgeskemaer ved Aarets Slutning. Denne Fremgangsmaade er for nylig anvendt i Berlin, hvor man ad denne Vej opnaaede 908 Svar, jfr. »Lohnermittelungen und Haushaltrechnungen der minder bemittelten Bevölkerung im Jahre 1903, Berlin 1904.*)

Denne Metode kan ret naturlig aldrig give et saa godt Resultat som den engelske. I England har man i Udspørgeren en kyndig Vejleder, noget der her ganske mangler. Desværre kan det berlinske Bureau ikke oplyse, hvor mange Spørgeskemaer der er udsendt, men efter Erfaringer andet Steds fra er det indkomne Antal utvivlsomt kun ringe; Board of Trade fik kun 34 brugelige Svar paa 730 Spørgsmaal, altsaa knap 5 %.

Paa samme Maade som i Berlin foretog man i 1901 i Frankrig en Undersøgelse over den franske Lærerstands økonomiske Kaar (»Enquête faite sur les conditions de la vie des instituteurs«, Paris 1902). Undersøgelsen havde paa Forhaand større Chance for at lykkes, idet man her dels havde at gøre med en intelligent Samfundsklasse og dels nøjedes med kun at spørge om de almindelige Udgiftsposter; for Fødens Vedkommende udbad man sig kun ganske faa

*) Jfr. Rubin: Husholdningsregnskaber, Nationaløkonomisk Tidsskrift, 1ste Hefte 1905.

Oplysninger. Ialt fik man ad denne Vej indsamlet 3416 Budgetter.

De nøjagtigste Oplysninger faar man naturligvis gennem virkelig førte Husholdningsregnskaber, saaledes som i Danmark 1897. Denne Metode har man nylig anvendt overfor nogle badensiske Arbejdere; skønt man indskrænkede Optegnelsernes Varighed til nogle Uger, fik man dog kun faa Budgetter: en saadan Indsamling af den badensiske Fabrikinspektør Fuchs (*»Die Verhältnisse der Industriearbeiter in 17 Landgemeinden bei Karlsruhe«*, Karlsruhe 1904) gav saaledes kun 14 Budgetter og Dr. Feursteins Indsamling (*»Lohn und Haushalt der Uhrenfabrikarbeiter des badischen Schwarzwalds«*, Karlsruhe 1905) kun 26.

Mere Interesse kan man vente sig af den endnu ikke offentliggjorte Dresdner-Undersøgelse, der omfatter godt 100 Familjer, idet hver af disse et helt Aar igennem har opført deres daglige Udgifter og Indtægter.

Det er ret interessant at se, hvordan det indsamlede Antal Budgetter kan variere, alt som man benytter den ene eller den anden Metode. Ved de to førstnævnte kan man med Lethed indsamle Regnskaber i hundrede- eller tusindvis (i Nordamerika t. Eks. 52440!), medens man ved den sidstnævnte Metode vanskeligt kan komme op over et forholdsvis ringe Antal.

Hvilken Metode der i det hele og store giver det bedste Resultat, er tvivlsomt; de har hver deres Fordele og Mangler. Man kunde paa Forhaand være tilbøjelig til at foretrække den Metode, der hviler paa virkelig førte Husholdningsregnskaber, men ogsaa disse

lider af en væsentlig Mangel, de fortæller nemlig ikke, hvordan Arbejderen i al Almindelighed lever, kun om Elitearbejderne, idet der til at føre en Regnskabsbog hører en vis Intelligens og Indsigt i Regnskabsvæsen, noget der ikke findes hos enhver Arbejder.

Som en særlig Mangel ved den direkte Udspørgnings Metode kan man til Gengæld nævne Vanskeligheden ved at konstatere de ikke regelmæssigt forbrugte Genstande, saasom Klæder, Luksusfødevarer o. l.; her bliver det mange Gange rent Gætteeri, om end den optimistiske Statistiker trøster sig med, at de her begaaede Fejl ophæver hinanden, saa at Totalbilledet bliver korrekt.

En ubetinget Fordel ved det store Antal er den deraf følgende Mulighed for at dele Materialet. De forskellige Arbejdert familjer er i høj Grad forskelligt sammensatte, snart bestaar Familjen alene af Mand og Kone, snart tillige af en halv Snes Børn. I saa Tilfælde er det jo fuldstændig umuligt at regne Familjen som konstant Forbrugsenhed. Har man kun faa Budgetter, maa man selv skabe en Enhed. I Almindelighed sker det ved at man sætter de forskellige Børns Forbrug lig en Brøkdelen af en voksen Mands Forbrug. Tidligere benyttede man her en overordentlig kombineret Brøkskala, varierende efter Børnenes Alder, medens man nu til Dags er tilbøjelig til at nøjes med en langt simplere Skala; de to ovenfor nævnte badenske Undersøgelser sætter saaledes et Barns Forbrug lig Halvdelen af en Voksens. Hovedresultatet er i begge Tilfælde ret uafhængigt af Metoden.

Denne lidt problematiske Omregning til Enheder kan man undgaa, naar man er i Besiddelse af mange

Budgetter. Man kan enten — som ved den ovenfor nævnte engelske Undersøgelse — forud bestemme, at man kun vil indsamle Husholdningsbudgetter for Familjer, der bestaar f. Eks. af 2 voksne og 3 Børn, alle under 14 Aar, eller ogsaa kan man, som man har gjort i Nordamerika og Frankrig, dele efter Familjer uden Børn, med 1 Barn, med 2 Børn o. s. v. Mindre korrekt er det, naar man som i Berlin kun har delt efter Personallet uden Hensyn til voksne og Børn. *)

I det følgende meddeles nogle Sammenstillinger af de foran nævnte Undersøgelses Resultater.

Tabel I viser, hvordan en Familie i de forskellige Lande anvender sine Indtægter, hvormange Procent der gaar til Føde, hvormange til Husleje o. s. v.

Tabel I.

Udgift til:	Indfødt nordam. Arbejder	Dansk- amerikansk Arbejder	Berlinsk Arbejder	Fransk Lærer	Badensk Arbejder	Københavnsk Arbejder	Dansk Købstad- Arbejder
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Føde	42,3	44,9	48,5	47,7	47,1	46,9	51,6
Husleje	18,0	17,1	16,4	6,1	11,5	13,5	12,9
Brændsel og Be- lysning	5,6	6,2	4,0	5,2	4,1	3,8	5,4
Klæder	13,1	12,4	8,1	16,1	12,5	11,6	12,5
Andet	21,0	19,4	23,0	24,9	24,8	24,2	17,6
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*) I den nordamerikanske Undersøgelse benytter man sig af begge Metoder; af de indsamlede 25440 Budgetter udtoges 11156 saakaldte Normalfamilier, der opfyldte følgende 5 Betingelser: ¹⁾ at have Husfader (ikke arbejdsløs), ²⁾ Husmoder og ³⁾ indtil 5 Børn (alle under 14 Aar), ⁴⁾ at være uden Slægtninge, Loge-

De nævnte Tal er direkte udtagne af de forskellige ovenfor nævnte Beretninger; der er ikke her gjort noget Forsøg paa at bringe dem i nærmere Overensstemmelse med hinanden ved f. Eks at tage Hensyn til Familjemedlemmernes Antal og Indtægtens Størrelse, thi slige Forsøg er det saa godt som umuligt at gennemføre, og det ad denne Vej opnaaede Resultat kan faktisk blive misvisende. Forøvrigt har samtlige ovenfor nævnte Familjer i det hele og store samme Medlemsantal; Udgifternes Fordeling paa de enkelte Poster er derfor dels et Udtryk for Prisforholdene, dels et Udtryk for Lønhøjden.

Det fremgaar af Tabel I, at de danske Købstad-Arbejdere anvender forholdsvis mest til Føde, de nordamerikanske Arbejdere forholdsvis mindst; i øvrigt synes Fødeprocenten at være ret ens i de forskellige Lande.

Huslejeprocenten er højest i Nordamerika, hvad der vel nok hænger sammen med, at hver Familie bor i sit eget Hus. Den lave Huslejeprocent blandt de franske Lærere skyldes utvivlsomt en for lav Vurdering af Friboligerne.

Forbruget til Beklædning er ret ensartet, man ser dog her en tydelig Forskel mellem Arbejderen og den franske Lærer.

Større Udbytte af Sammenligningen faar man, naar man alene holder sig til det forskellige Forbrug af Fødevarer.

rende og Tyende til Huse samt ⁵⁾ at meddele Oplysning om alle de større Udgiftsposter. Af Normalfamiljerne udtoges igen 1043, hvis Udgifter til Føde omsattes efter en simpel Forbrugsskala. Materialet i Nordamerika er tilstrækkeligt stort til, at det kan deles mellem indfødte og fremmedfødte Amerikanere; i det efterfølgende vil blive anført nogle af de her meddelte Budgetter for dansk-amerikanske Familjer.

Tabel II angiver Forbruget (i danske Mængdeenheder) af nogle af de almindeligste Fødevarer; jeg har her mer eller mindre summarisk omregnet de forskellige Budgetter, saa Tallene angiver Forbruget pr. voksen Mand. Naar Udgiftsposten Brød er udeladt, er det dels fordi Mængdeangivelsen af Brød kun siger lidt (er det Hvedebrød eller Rugbrød?), dels fordi denne saa samtidig maa kombineres med Melforbruget.

Tabel II.

Aarligt Forbrug pr. voksen Mand af:		Indfødt amerikansk Arbejder	Fremmedfødt amerik. Arbejder	Dansk-amerikansk Arbejder	Københavnsk Arbejder	Badensk Arbejder	Fransk Lærer	Engelsk Byarbejder	Engelsk Landarbejder	Skotsk Landarbejder	Irsk Landarbejder	Dansk Landarbejder
Kød	℔	186	181	195	119	57 ¹⁾	114	130	88	51	41	80
Æg	Stkr.	288	276	324	162	156	300	—	—	144	—	65
Smør	℔	28	26	39	36 ²⁾	10	—	23	13	18 ²⁾	14	30 ²⁾
Ost	℔	4	5	13	14	6	—	15	14	12	1	15
Fedt	℔	23	15	11	10	9	—	—	13 ²⁾	6	—	12
The	℔	2,6	3,2	1,3	1,2	—	—	8,8	5,8	6,8	6,9	—
Kaffe	℔	13	11	18	8	—	—	—	—	—	—	7
Sukker	℔	63	62	62	66 ³⁾	15	—	70	53	51	—	49 ³⁾
Kartofler												
Fdkr.		32	33	43	24	56	31	40	65	78	116	45

¹⁾ Herunder Pølse. ²⁾ Herunder Margarine. ³⁾ Herunder Sirup og Honning.

De forskellige Familiers økonomiske Stilling maales utvivlsomt bedst gennem Forbruget af Kød, Smør og Fedt samt Kartofler.

I store Træk kan man sige, at

en badensk Arbejder	} aarlig bruger {	c. 50 ℔ Kød
en irsk Landarbejder		c. 20 ℔ Smør og Fedt
en skotsk Landarbejder		c. 75 Fdkr. Kartofler

en dansk Landarbejder	} aarlig bruger	c. 85 ℔ Kød
en engelsk Landarbejder		c. 35 ℔ Smør og Fedt c. 50 Fdkr. Kartofler
en dansk Byarbejder	} aarlig bruger	c. 125 ℔ Kød
en engelsk Byarbejder		c. 40 ℔ Smør og Fedt c. 30 Fdkr. Kartofler
en indfødt amerikansk Arbejder	} aarlig bruger	c. 185 ℔ Kød
en fremmedfødt amerik. Arbejder		c. 50 ℔ Smør og Fedt c. 30 Fdkr. Kartofler

Naar Arbejderen hæver sin økonomiske Stilling, forøger han sit Kødforbrug og sit Forbrug af Smør og Fedt, medens han samtidig formindsker sit Kartoffel- forbrug.

Den engelske Befolknings Forkærlighed for The træder tydeligt frem i Tabel II; vi har her et aarligt Forbrug af c. 7 ℔ mod c. 3 ℔ i Nordamerika og $1\frac{1}{2}$ ℔ i København. Ogsaa det store engelske og ringe badensiske Sukkerforbrug er karakteristisk. Interessant er Sammenligningen mellem en dansk-amerikansk og en københavnsk Arbejder; den dansk-amerikanske Arbejder har bibeholdt en Del af sin Fødestavns Sædvaner: Smørrebrødet spiller endnu en stor Rolle for ham, han bruger ligesom Københavneren c. 38 ℔ Smør og c. 14 ℔ Ost; han drikker ikke mere The nu end hjemme, men foretrækker ligesom tidligere Kaffen, en Tilbøjelighed han nu har Raad til at faa fuldt ud tilfredsstillet. Paa den anden Side ligner han nu Amerikaneren i sit store Kødforbrug.

Den store Mængde Husholdningsbudgetter i den nordamerikanske, den berlinske og den franske Indsamling har givet Anledning til en yderligere Gruppering af Budgetterne dels efter Familiernes Størrelse, dels efter Indtægternes Højde.

Udgiftsprocenten til Føde stiger efter alle tre Undersøgelser sammen med Familiens Størrelse:

Familier paa	Udgiften til Føde i Procent af hele Udgiften		
	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
2 Personer	40	42	34
3 —	42	46	38
4 —	43	49	39
5 —	45	50	43
6 —	46	51	—
7 —	47	53	—

Føden spiller en langt mindre Rolle i de franske Lærerfamilier paa 2 à 3 Personer end i Arbejderfamilierne med samme Medlemsantal, først naar Medlemsantallet vokser, faar Læreren og Arbejderen samme Standard of Life. Berlinerarbejderens Fødeforbrug stiger betydeligt stærkere end den nordamerikanske Arbejders, da Indtægterne holder bedre Skridt med Familieforøgelsen i Nordamerika end i Berlin.

I efterfølgende Oversigt betegner Romertallene forskellige Indtægtsklasser, saaledes at Indtægtsklasserne stiger med Tallet.*)

Indtægts- klasse	Udgiften til Føde i Procent af hele Udgiften		
	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
I	51	59	56
II	47	53	53
III	48	54	51
IV	47	50	46
V	43	37	42

*) Indtægterne pr. Familie er følgende:

- I: under 1200 fr. — under 200 \$ — under 1000 Mark.
- II: 1200—1500 fr. — 200—300 \$ — 1100—1200 Mark.
- III: 1500—2000 fr. — 300—400 \$ — 1400—1500 Mark.
- IV: 2000—3000 fr. — 400—500 \$ — 2000—2100 Mark.
- V: over 3000 fr. — 600—700 \$ — 2400—2500 Mark.

Udgiftsprocenten til Føde falder stadig stærkt, naar Indtægterne stiger.

Husleje procenten er langt mindre paavirket af Familienmedlemmernes Antal og Indtægternes Størrelse:

Familier paa	Udg. til Husleje i Procent af hele Udgiften		
	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
2 Personer	20	18	6
3 —	18	17	6
4 —	18	16	7
5 —	17	16	7
6 —	17	16	—
7 —	17	14	—

Med Hensyn til Familiernes Størrelse falder Procenten i Nordamerika og Berlin lidt, naar Medlemmernes Antal stiger; at det omvendte tilsyneladende er Tilfældet hos de franske Lærere siger ikke meget, da Tallene her, som før nævnt, delvis hviler paa en ret vilkaarlig Vurdering af Fribolig.

Med Hensyn til Indtægtsklasserne (jfr. nedenstaaende Oversigt) er der stor Forskel mellem de nordamerikanske og de berlinske Arbejdere; medens Husleje procenten er omtrent konstant i Nordamerika, er den i Berlin stærkt faldende.

Indtægts- klasse	Udg. til Husleje i Procent af hele Udgiften		
	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
I	17	22	6
II	18	22	6
III	19	17	6
IV	19	14	6
V	18	13	5

Udgiftsprocenten til Brændsel og Belysning synker, saavel naar Familien vokser i Medlemsantal, som naar Indtægterne forøges

Udg. til Brændsel og Belysning i Procent
af hele Udgiften

Familier paa	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
2 Personer	5,9	3,9	5
3 —	5,8	4,2	4
4 —	5,7	4,0	4
5 —	5,6	4,0	4
6 —	5,3	3,9	—
7 —	5,6	3,9	—
Indtægts- klasse	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
I	8,0	4,1	4
II	7,2	4,4	6
III	7,1	4,4	6
IV	6,7	3,1	5
V	5,8	4,0	4

Udgiften til Beklædning frembyder særlig Interesse; der viser sig her en tydelig Forskel mellem de franske Lærerfamilier og Arbejderfamilierne.

Udg. til Beklædning i Procent af hele Udgiften

Familier paa	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
2 Personer	12	8	11
3 —	13	7	13
4 —	13	8	14
5 —	13	8	14
6 —	13	8	—
7 —	14	9	—
Indtægts- klasse	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
I	9	2	17
II	9	5	17
III	10	6	16
IV	11	11	15
V	13	11	14

Naar Familien forøges, forbliver Udgiftsprocenten til Klæder omtrent konstant hos Arbejderen, men stiger stærkt hos Læreren; de sidste maa være pæne i

Klæderne. Af samme Grund falder Udgiftsprocenten til Klæder for Lærernes Vedkommende, naar Indtægterne forøges, medens Arbejderne først, naar Indtægten bliver større, kan tillade sig den Luksus at gaa godt klædt.

Den Del af Indtægterne, der bliver tilbage, naar de almindelige store Fornødenheder: Føde, Husleje, Klæder, Brændsel og Belysning er tilfredsstillende, giver et ret godt Maal for Familiens økonomiske Situation.

Som ventelig er, maa denne Procentdel falde, naar Familiemedlemmernes Antal forøges, og stige, naar Indtægterne øges, jfr. nedenstaaende Oversigt:

Familier paa	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
2 Personer	22	28	44
3 —	21	26	39
4 —	20	23	36
5 —	19	22	32
6 —	19	21	—
7 —	16	20	—

Indtægts- klasse	Nordamerika pCt.	Berlin pCt.	Frankrig pCt.
I	15	13	17
II	19	16	18
III	16	19	21
IV	16	22	28
V	20	35	35

De her nævnte statistiske Beretninger indeholder endnu meget andet til Oplysning om Arbejdernes Kaar.

Saaledes giver den nordamerikanske Statistik Oplysning om Indtægternes Art, hvormeget der hidrører fra Manden, hvormeget fra Kone og Børn og hvormeget fra Logerende:

	Manden	Kone og Børn	Andet
Indfødt Amerikaner	82,64	8,91	8,45
Fremmedfødt Amerikaner.	74,95	13,90	11,15
Dansk Amerikaner*)	85,00	7,64	7,36

Ovenstaaende Tal viser saaledes, at Dansk-Amerikanerens Kone og Børn arbejder langt mindre med, end det ellers er Regelen blandt de amerikanske Arbejdere.

Dansk-Amerikaneren synes ligeledes sparsommeligere end de øvrige Arbejdere; medens alle tre Grupper i Gennemsnit har omtrent 700 \$ Udgift, saa udgør denne Udgift knap 91 % af Dansk-Amerikanerens Indtægter, medens den ellers udgør over 93 %. I alt har 58 % af samtlige dansk-amerikanske Familier større Indtægt end Udgift, medens ellers kun Halvdelen af Arbejderne har Overskud.

Foruden slige Oplysninger giver nævnte Beretning Oplysning om Hjemmets sanitære Forhold, om Forsyningen med Husgeraad o. s. v.

Den ovennævnte engelske Beretning om Landarbejderne fortæller ikke alene om Familiernes Kostudgifter, men ogsaa om Fødemidlernes Sammensætning, den fortæller gennem typisk valgte Eksempler, hvad de spiser til Frokost, til Middag og til Aften.

De to Undersøgelser over de badensiske Arbejdere indeholder ligeledes mangt og meget af Interesse; ogsaa her faar man Oplysning om Indtægternes Art, Hjemmets Renlighed, Maaltidernes Sammensætning o. l.

*) Oplysningerne stamme fra ialt 103 Familier.